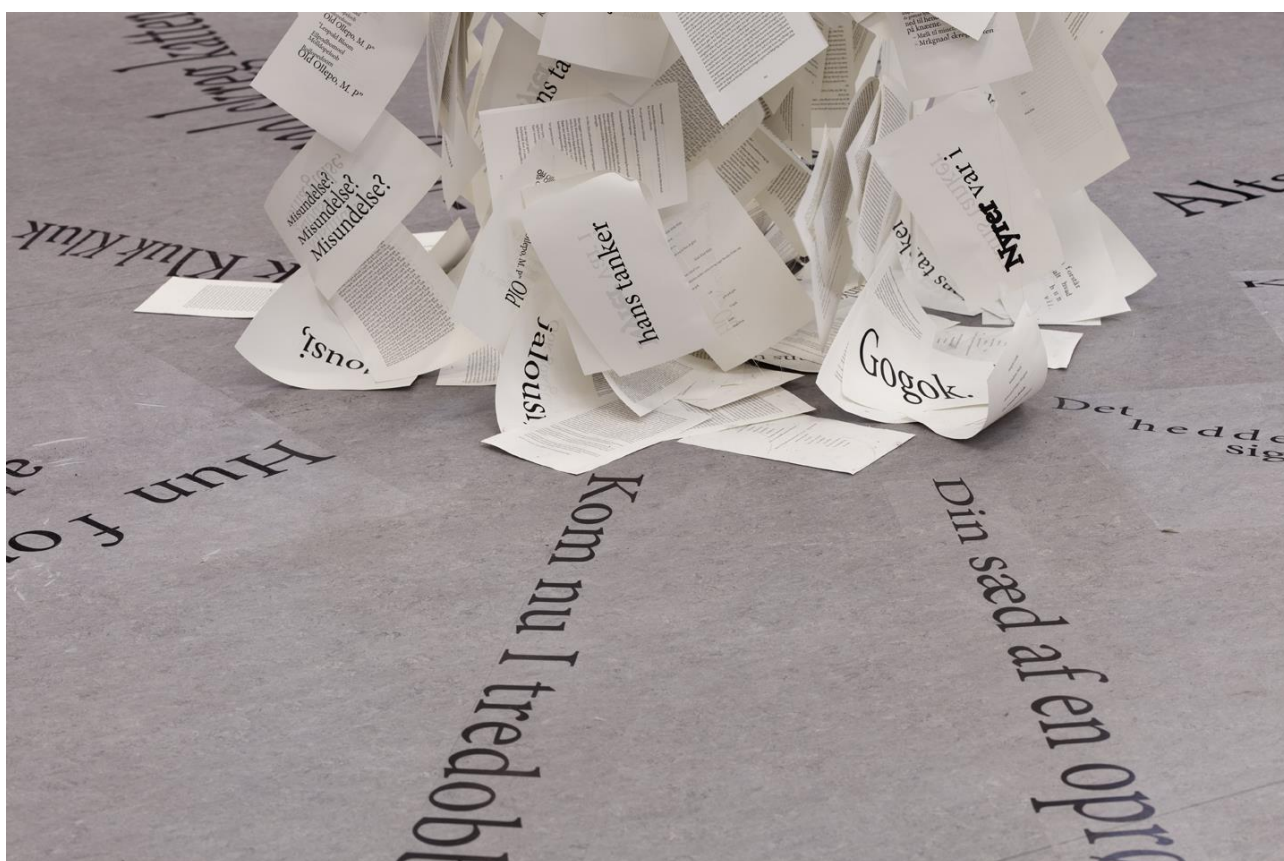

Det Litterære Udstillingshus

Et projekt for Slots og Kulturstyrelsen 2015-1017: Afslutende rapport

Beskrivelse af projektet

DET LITTERÆRE UDS STILLINGS SHUS

Det litterære udstillingshus er et udviklingsprojekt støttet af Slots- og Kulturstyrelsen. Det konkrete projekt udmøntede sig i tre litterære udstillinger, der turnerede mellem de tre deltagende biblioteker, Albertslund, Helsingør og Frederiksberg.

Albertslund Bibliotek samarbejdede med to scenografer fra Luna Park Scenekunst om en udstilling med udgangspunkt i Thomas Mores *Utopia* (1516).

Helsingør Bibliotek samarbejdede med scenografen Maja Ziska om en udstilling med udgangspunkt i Shakespeares *Hamlet* (ca. 1600).

Frederiksberg Bibliotek samarbejdede med ULK (Unge Laboratorier for kunst) fra SMK om en udstilling med udgangspunkt i James Joyces *Ulysses* (1922).

Motivationen for projektet *Det Litterære Udstillingshus* var at gøre den litterære oplevelse tydeligt synlig i biblioteksrummet og understrege biblioteket som et sted hvor litteraturen er levende. Ambitionen var at give bibliotekets publikum en anderledes og sanselig oplevelse af litteratur ved at udvikle og undersøge formatet 'Den litterære installation'.

Vi tror på, at den litterære oplevelse kan berøre alle. Derfor skal alle møde den på bibliotekerne, også selvom de kommer med andre formål end det litterære. Vi når flere potentielle læsere ved at give en litterær oplevelse i det nu, hvor de er hos os. Vejen til litteraturen er kortere, når vi har noget konkret (udstillingen) at tale med borgeren om. Projektet nytænker bibliotekets rolle i et ændret litterært kredsløb. Vi viser vejen for, hvordan bibliotekerne kan være en litterær formidlingsinstitution i fremtiden, der udnytter det lokale biblioteksrum, når litteraturen bliver digital og performativ.

Publikum gik direkte ind i litteraturen på biblioteket. De hører den, rører ved den, mærker den på en anden måde. Formidlingsformen har talt med store bogstaver og har berørt både bogelskeren og den, der ikke læser skønlitteratur.

Formålet med projektet var at bidrage til bibliotekernes gentænkning af litteraturtilbud ved hjælp af eksperimenter med museale strategier i forløb, der resulterer i et nyt format. Formålet var også at synliggøre litteraturen som vedkommende for alle besøgende via metodisk arbejde med kuratering og rumlighed.

Vi kan allerede nu, før vi begynder at svare på de ønskede fokuspunkter som Slots- og Kulturstyrelsen har givet os, fortælle jer at dette formål har projektet i allerstørste grad levet op til.

Der er blevet skabt 3 installationer, der har stået som centrum for nye former for udstillinger og formidlingsformer og synligt mødt publikum i rummet. Udstillingerne har turneret og blev skaleret til 3 forskellige biblioteksrum med ganske forskellige brugergrupper. Der er blevet dokumenteret, undersøgt,

analyseret, sammenlignet, opsamlet og til sidst; sammenskrevet en kagebog, fyldt med erfaringer og viden. Det er vores glæde og stolthed at kunne dele den med jer og med Biblioteker og kulturinstitutioner i Danmark. En kagebog med en opskrift på et format for skalerbare, rumlige formidlinger af litteratur, og en fortælling om hvad vi fandt frem til, der gjorde det muligt at samarbejde nationalt om store rumlige udstillinger.

Projektet har været styret og ejet af Biblioteket Frederiksberg. Styregruppen har haft deltagende ledere fra bibliotekerne i Albertslund og Helsingør. Projektgruppen voksede kraftigt med deltagere fra de tre bibliotekerne, samt i opstarten Statens Museum for Kunst, Hamletscenen Kronborg og Luna Park Scenekunst.

Værdier - at finde ind til et fælles sprog

For at kunne samarbejde på tværs af institutioner og professioner måtte vi kunne kommunikere klart. Tidligt i processen udarbejdede vi derfor en række værdier, som skulle danne grundlag for et fælles sprog, så vi kunne etablere referencer i det kommende samarbejde. Værdierne var ikke succeskriterier, men skulle afspejle fælles drømme om de tre installationers intention og berettigelse i biblioteksrummene. Værdierne blev et anker i de indledende diskussioner omkring retningslinjer og var en stadig påmindelse om ambitionsniveauet.

De fælles værdier:

Vi er det litterære udstillingshus: Udstillingerne skal gå dybt ind i den litterære verden. De skal give nye eller anderledes litterære vinklinger af eller perspektiver på det måske allerede kendte. De skal formidle konkrete fortællinger om litteraturen eller det litterære.

Vi er nyskabende og banebrydende: Vi bryder med bibliotekernes traditionelle formidling med fokus på bogmediets forsider til fordel for indholdet. Vi udfordrer bibliotekets logikker. Vi ændrer på sigt folks opfattelse af biblioteket som sted.

Vi er bæredygtige: Den enkelte udstilling lever videre ved at kunne flyttes til andre biblioteker. Udstillingen kan opleves over flere gange. Den ændrer sig undervejs.

Vi tænker publikum ind: Vi skaber et nyt publikum. Udstillingen bryder med top-down-formidling. Udstillingen skaber møder og relationer, ikke berøringsangst.

Vi råber højt: Det er uundgåeligt at møde installationen, når man kommer ind på biblioteket. Udstillingen skærper publikums sanser. Der er intensitet i installationen – og i publikums forhold til installationen.

Udbredelse:

Der skabes et format for, hvordan bibliotekerne kan skabe et bevægeligt "litterært udstillingshus" i fællesskab. Formatet giver principper for skalerbarhed, litteraturversioner af museale kuratoriske metoder, inspiration til sanselig litteraturformidling.

Udover at arbejde med fælles værdier for at have et fælles sprog og kunne arbejde sammen i dybden, så måtte vi også vende selve de sproglige begreber, hvad mener vi når vi siger samskabelse eller installation. Vi har hver især en helt klar ide, og er ret sikre på at alle er enige. Det viste sig at det var brændende nødvendigt at gå dybt ind i de centrale begreber og bevidst vælge nogle definitioner og eksempler som tydeliggjorde at vi i større grad mener det samme når vi arbejder sammen. Her følger nogle eksempler på vores arbejde.

Samskabelse

Samskabelse betyder at skabe noget sammen. I vores tilfælde har samskabelse været et grundvilkår, og projektet er konkret blevet drevet frem af motivationen for opnå en fælles forståelse for rummets kvaliteter, for hvad en installation er, for udstilling som medie, for at kvalificere valget af litterære værker og for at præstere skalerbare installationer.

Skalerbarhed

Skalerbarhed er en egenskab, som skal indarbejdes i store turnérende installationer fra start. Dette giver mulighed for at skrue op eller ned for elementer for at opnå det ønskede resultat. I vores projekt har et essentielt formål været, at tre litterære installationer skulle kunne fungere i tre forskellige biblioteker, som adskiller sig i arkitektur, i volumen og i de pågældende rums fleksibilitet. Derfor har det været et krav, at installationerne skulle have lige stor vægt og skabe samme sanselige indgang uanset rum, kunstnerisk partner og formidling.

Installation

Hvor en *udstilling* er rumlig, tredimensionel og giver mulighed for fri bevægelighed, så er en *installation* mere end det: den er et komplekst, rummeligt miljø, der opleves med hele kroppen. Anne Ring Petersen ser 'installation' som et konceptuelt og fænomenologisk projekt, som handler om formning og aktivering af rummet på en stærkt beskuer- og omverdensinvolverende måde. Hendes tese er, at installationens rum kan karakteriseres som et formet rum, der forener fire aspekter: et æstetisk organiseret rum, rumlighed, teatralitet samt fiktionsrummet.

I den forbindelse handler udstillingsdesign bl.a. om, hvordan man tænker publikums vej gennem installationen ind i formidlingen, hvordan man rumligt bedst understøtter det litterære indhold, og hvordan man gør berøringsangsten mindre.

Kuratering

Kuratorens rolle sigter på udvælge, vinkle og fortolke, ofte gennem anvendelse af retoriske, litteraturanalytiske, dramaturgiske og udstillingstekniske metoder.

Formidling

Når man formidler, fortæller man om 'noget'. Formidling er en udfoldet præsentation og et narrativ eller en tolkning fx gennem artefakter og sammenhængende udstillinger.

Den klassiske biblioteksdiskurs viser sig bl.a. i en neutral iscenesættelse af det fysiske rum og praktiserer en formidlingsform med samlingen som centrum, typisk i form af 'eksponering', mens den oplevelses- og brugerorienterede diskurs har fokus på publikum og omverdenen og en stigende orientering mod oplevelser.

Samskabelsesprojekt

Projektets succes har en stor del at gøre med den investering der er blevet gjort i samskabelse. Derfor bruger vi her lidt tid på at italesætte hvordan vi metodisk brugte denne metode.

Den indledende fase

Samskabelsen skulle sikre optimalt ejerskab til alle tre installationer, samt at installationerne blev så robuste som muligt og tog højde for flest mulige perspektiver.

Den indledende fase var struktureret som besøg og workshops på de tre biblioteker, samt Statens Museum for Kunst.

Alle workshops indeholdt en rumanalyse af hvert bibliotek og en metode til idégenerering for at finde ind til det litterære udgangspunkt. Desuden indgik et møde på Statens Museum for Kunst for at få et større indblik i, hvad en installation kan være, samt en workshop hvor vi kvalificerede ideer og tog beslutning om, hvilke tre litterære udgangspunkter vi valgte.

Flere af de kunstneriske partnere deltog i den indledende samskabelsesfase for at trække deres faglige kompetencer ind så tidligt som muligt.

Parallelt med samskabelsesmøderne afholdte hvert bibliotek en intern idegenererings- og udviklingsproces.

Fasen hvor kunstner og kurator samskaber

Processen tog en drejning efter valg af værker, hvor projektdeltagernes opgaver blev organiserende og kuraterende.

De enkelte biblioteker valgte forskellige grundmetoder til kurateringen, noget der i høj grad var bundet op på valget af kunstnerisk partner. Projektgrupperne udspaltedes i arbejdsgrupper, som løste opgaver med formidling, markedsføring o.lign. I projektledelsen bestod opgaverne i sparring, koordinering af praktik, økonomi og administration og ikke mindst en fælles sikring af at kunne opnå skalerbarhed og holde fast i værdisættet.

Implementering, produktion og markedsføring

Den tredje og næstsidste fase var den, hvor alle tanker og forberedelser om det at samskabe et kunstnerisk produkt skulle realiseres, og hvor den kunstneriske partner trådte ind i en hovedrolle med den lokale projektleder som koordinerende led.

Sideløbende arbejdede de lokale arbejdsgrupper med formidlingstiltag, der spændte fra koncerter til bogudstillinger. På markedsføringsfronten var det essentielt at Det Litterære Udstillingshus kommunikerede som en enhed uden at det forhindrede lokale, målrettede indsætter. Derfor skabte vi en fælles designlinie med logo og brevpapir og producerede presse materiale, hvor alle bibliotekers installationer blev nævnt.

Afsluttende fase: skalerbarheden testes i det virkelige liv

Slutfasen skulle trykteste, om skalerbarhedskriteriet (og andre succeskriterier) var opfyldt i.f.t. at kunne fylde et nyt rum på den tilsigtede måde og med den ønskede effekt. Til den ende indførte vi i tredje omgang af turnéen en runde, hvor vi foretog nøgterne observationer i hinandens rum.

Projektets interne forankring

Medarbejdere fra alle tre biblioteker har været dybt involveret i udviklingen af et fælles udstillingsformat på forskellige niveauer og tidspunkter. Projektgrupperne har også skullet fungere som ambassadører for installationerne internt. Kolleger har haft mange spørgsmål undervejs, og det har indimellem været svært at give konkrete svar, idet opstartsfasen har været så lang og samarbejdet med de kunstneriske partnere er foregået i mindre arbejdsgrupper. Da vi fik konkrete modeller og beskrivelser i hus, blev det lettere. Der har været delte meninger om valg af værker. Derfor har projektlederne ageret mediatorer mellem de kunstneriske partnere og kollegaer. Vigtige videndelingsværktøjer har været gentagne informationsmøder, modelpræsentationer og løbende videndeling på interne platforme.

At holde momentum

De tre biblioteker har haft installationerne på skift fra januar 2016 til oktober 2016. At opretholde samme niveau for engagement blandt kolleger har været en udfordring. Vores 'egne' installationer var de første (med "egne" mener vi at hvert bibliotek stod for at udvikle et af de tre litterære koncepter, og derfor havde ekstra stort ejerskab på den installation som det litterære koncept var udgangspunkt for), og her har det været let at holde gejsten oppe. Det blev langt sværere at holde momentum ved de næste installationer, især for installation nr. 2, som kom umiddelbart efter afskibningen af vores 'egen' – for at holde momentum ville det have krævet flere ressourcer og mere tid mellem installationernes ankomst på biblioteket. At sætte kollegaer ind i nye værker, tematikker og greb er en udfordrende opgave og kræver et omfattende internt formidlingsarbejde.

Rummet som medfortæller – at lave en rumanalyse

Den indledende fase i samskabelsen havde disse væsentlige undersøgelsesfelter: rum, værk, installation.

Rummet er medfortæller og definerende for installationens vilkår. Så for at arbejde rumligt er det en forudsætning at kende sit rum! Derfor udførte vi grundige rumanalyser af hvert bibliotek inden udviklingen af de tre installationer. Rumanalyserne blev gennemført metodisk p.b.a. en skabelon vi udviklede.

Ved en rumanalyse ser man overordnet på rummets linjer, akser, perspektiver, lyskilder og publikums bevægelsesmønstre i rummet. Man vurderer de taktile overflader, materialitet, farver, lysindfald og reflekser og registrerer, hvad man som det første ser i rummet, når man kommer ind. Er der et særligt sted, hvor installationen udfolder sig bedst? Publikums erindring og forståelse af rummet gennem viden om brugsmønstre skal medtænkes. Fx kan publikum have en erindring om, at der er et særligt sted i rummet, hvor der ofte er udstillinger.

Forhold som lys, akustik, materialers æstetik (råt vs. blødt udtryk fx), arkitektoniske linjer, funktionalitet etc. spiller ind på, hvordan publikum oplever installationen. Der er stor forskel på at møde en installation i et stort rum med højt til loftet og en i et mindre rum.

Biblioteksrummet adskiller sig radikalt fra installationsrum og scener. I modsætning til teatret og galleriet har biblioteksrummet mange forskellige funktioner i gang på samme tid.

Teaterrum kan skabe sin egen black box i et mørkt rum med mulighed for at styre oplevelsen med lysdesign, og museumsrum kan fungere som white cube med et fuldkomment rent rum, der fastholder opmærksomheden på kunsten og installationen.

I biblioteksrummet formidles mange forskellige ting på samme tid, og publikum har vidt forskellige formål og forskellige ruter gennem rummet. Det afspejles i publikums forventninger til hvilket rum de møder: biblioteksrummet er mindre fokuseret og mere multifunktionelt end fx. et museumsrum, men heri ligger også muligheden for at kunne overraske ved at udfordre den forventning.

Valg af det litterære værk

Hvad kan danne udgangspunkt for en litterær udstilling? I den indledende fase mødtes alle projektgrupper på tværs for at kvalificere idéer til udstillinger.

En vigtig værdi for projektet var, at litteraturen fik dybde og fylde. For at kvalificere beslutningen om, hvilke kvaliteter vi ville oversætte til det rumlige format, satte vi på et tidligt fællesmøde derfor litteraturen på dagsordenen og diskuterede spørgsmål såsom "Hvad er (skøn)litteratur?", "Hvad er IKKE litteratur?", "Hvad gør litteraturen ved os som andre æstetiske former ikke gør?". Vi opdagede, at det faktisk er ganske svært at tale om litteratur, selv om vi alle arbejder med bøger og formidling af litteratur til daglig.

Uddrag fra mødet:

- Det litterære består i, at man tilføjer sin egen erfaringsverden til værket. Mødet med litteraturen afhænger meget af det, man kommer med selv.
- Indoptagelse er vigtig for litteraturen.
- Tempo og rytme er karakteristika ved litteraturen (læseoplevelsen).
- Mødet med det litterære værk kan opleves som konfrontation (forskrækkelse, blive rykket ved).
- En udstilling kan både tænkes som en vej *ind* i ex. et værk (værket som fordybelse), eller som at tale *ud* af et værk (værket som udgangspunkt, anledning).
- Litteraturen giver mulighed for andre erfaringer.
- Vi kan blive forført til noget, vi ikke troede var muligt.
- Man tilføjer noget, man får noget.
- Nogle falder i søvn, når de læser – litteratur er også løsrevne sætninger, de første fem linjer læst igen og igen, det fragmenterede. Mindre højtideligt.
- Man kan fordybe sig i litteraturen, fordi det er en sproglig kunstform – den høje, æstetiske kvalitet er afgørende.
- Ved læsning af den gode litteratur lærer man at gennemskue verden og dens mønstre.
- Litteratur er tidskrævende, konsumerende!

Med denne påmindelse om litteraturens mange facetter og funktioner i baghovedet gik vi videre med udvælgelse af de konkrete udgangspunkter for de litterære installationer og i udformningen af installationerne.

Vi var enige om, at udgangspunktet for en litterær installation ikke behøver at være ét

værk, men kan være en genre, et digt, et tema, en metarefleksion. Alligevel endte alle tre biblioteker med at vælge et enkelt værk som udgangspunkt. Det var ovenikøbet tre store klassikere fra den kanoniske, vestlige litteraturhistorie.

Med afgrænsningen til et enkelt, velbeskrevet værk håbede vi at kunne skærpe fokus og dermed publikums oplevelse, med andre ord udnytte fordelene ved laserstrålemetoden: ét værk, én fortælling = koncentration.

Hvor mange deltagere var involveret/ fået gavn af projektet?

Antallet deltagere har varieret i løbet af projektets faser. De fleste medarbejdere på bibliotekerne har haft opgaver i forhold til projektet i omgange. Der har været en kernegruppe med 4 lokale projektledere og en rammeprojektledere, samt en fast styregruppe med tre deltagende ledere.

På hvert bibliotek har der været en projektgruppe på mellem 5-10 personer. Hvilket i alt giver ca. 35 personer i længere stræk.

Udover dette har projektet inddraget andre aktører, her nævnes følgende (ikke en udtømmende liste):

Luna Park Scenekunst

Betina Birkjær
Luise Midtgaard

Bidragydere til Utopiavis

Janni Mortensen
Jannie Schjødt Kold
Oliver Madsen
Mads Thernøe
Dennis Meyhoff Brink
Nan Dahlkild

Øvrige samarbejdspartnere

Christian Steffensen
Ole Hultberg
Kroppedal Museum

Det Danske James Joyce Selskab

Professor i litteratur: Steen Klitgård Poulsen

Statens Museum for Kunst:

Unge Laboratorier for Kunst, ULK
SMK Digitale Produktioner

Forlaget Rosinante

Oversætter Karsten Sand Iversen

Skuespiller Dinna Ophelia Hæklund

Hvilke metoder har projektet brugt/bygget på?

Idegenerering, rumanalyse, litterær konceptudvikling, installationsmæssig konceptudvikling med kunstneriske partners, byg og test, skalerbarhedsmetodik, kommunikations- og formidlingsmetoder, brugertest, kvalitative interviews, observationer, forfattende, analyserende-, komparerende-, beskrivende og opsamlende- metoder. Grafiske metoder, oplægsmetoder, projektmetodik. Modelmetodik. Præsentations-metodik, kvalifikations- og ekspertise-overbliksmetodik. Designeriske-, scenografiske-, dramaturgiske- metoder samt litteraturanalytiske metoder.

Hvilke og hvor mange forskellige aktiviteter er gennemført?

Produktion og byg af installationer, skabelse af: formidlingsudstillinger, formidlingsfoldere, andet informationsmateriale, presse og kommunikationsmateriale, videopræsentationer, forelæsninger, forfatterarrangementer, oplæsninger, dialogmøder, koncerter, rundvisninger, ferniseringer, læringsmateriale, kulturskattejagter. Samt filmforevisninger, egenproduktion af børne-dramatiseringer (Hamlet) og voksendramatiseringer (Mollys monolog). Personalerettet litterær og historisk opgradering, samskabelsesprocesser, fotodokumentation, læringsprocesser, observationer af brugere, interviews af brugere, undervisning i formidlingsteknikker.

Hvilke problemer har projektet oplevet undervejs?

Dette spørgsmål er alt for bredt til at besvare i et projekt af denne størrelse og vi kunne skrive en bog om flere af de enkelte tematikker. Vi vælger her at redegøre for bredden af udfordringer vi mødt i projektet, ved, med få sætninger, at prøve at skabe en ide hos vores læsere. Igen vil vi gøre læseren opmærksom på at bogen *Det Litterære Udstillingshus* går i dybden med nogle af disse problemstillinger, samt at der i bilaget omkring *erfaringer med Publikum* redegøres bredere for problemer med dette.

Økonomi – Helt fra begyndelsen, vidste vi at det var utilstrækkeligt at have 100.000 kr. til at bygge en installation. Installationer kræver store ressourcer. I tillæg fandt vi ud af undervejs at det kun giver mening at Bibliotekerne investerer i at lave arrangementer der tager udgangspunkt i den store installation og udstilling som i en periode fylder hele rummet, og vi ved nu at for at skabe den bedste synergi skal Biblioteker med projekter af denne størrelsesorden have indtænkt at bruge deres

arrangementsbudget (og at have et sådant).

Sprog - Vi fandt det problematisk, at selvom vi brugte de samme ord, stod vi i begyndelsen og talte sammen uden at have den samme forståelse af de enkelte begreber. Vi fandt det brændende nødvendigt at skabe et fælles sprog og et fælles værdisæt der kan fungere i de tre organisationer og for de tre hovedaktører, samt et sprog der også fungerer i den tværfaglige kommunikation med de kunstneriske partnere. Generelt var kommunikation i og udadtil i organisationerne et problem. Vi ved nu, at vi varmt vil anbefale at have én medarbejder til at stå for al kommunikation i hele projektets levetid.

Det har været meget svært at trænge igennem til de nationale medier, dagblade og fagblade på trods af mange forsøg med generel og direkte henvendelse.

Roller - Det har været problematisk at ikke have en erfaren produktionsledelse - kvalifikationer som teatre, filmværksteder og til en vis del museer har. Vi vil en anden gang sørge for at den ledelse der er i projektet og i de involverede Biblioteker, har formen "produktionsleder", der kan vurdere, tager endelige beslutninger og har erfaring med; indkøbs erfaring, kontrakterfaring, forhandlingserfaring som fx teatre eller designere har. En produktionsledelse der kan tage hånd om det, når leverandørens rolle fra at være en kunstnerisk samskabelsespartner går over til at være en ren leverandør-rolle. En produktionsledelsesstrategi, der kan forholde sig til kunstnerisk partnere, til grafiker, ejerskab af produkter efter overdragelse, ret til efterfølgende turnevirksomhed. Rollen som "Formidler" har været ny i dette projekt, det var problematisk at formidlerne i Bibliotekerne ikke var vant til at skulle sætte sig ind i det stof der står i perioder i rummene.

Publikum fik en ny rolle som installations- og udstillingsbesøgende, de var fx ikke vant til at komme til ferniseringer, eller at der i perioder kunne være et lydbillede som var hørbart i rummet.

Rummet fik en ny rolle. Det var problematisk at sætte kunst ind, i et rum der har en funktionel og bred kulturhistorisk institutionel baggrund (oplysnings- og dannelsesformål).

Biblioteksrummet blev også udfordret ved at skulle formidle lydinstallationer. Det er ikke nemt at arbejde med lyd, fordi der er en tradition eller forforståelse for, at biblioteksrum skal være stille, men også for at rummenes brug gjorde at lydene enten forsvandt eller overdøvede alt andet.

Momentum - I et projekt der strækker sig over tre år, med en turne af tre udstillinger med 9 stop, blev dette med at holde gejsten til et problem. Vi kan konkludere at det er svært at holde momentum i lange perioder. Det var tydeligt sværere at motivere vores kollegaer til at formidle med samme brændende engagement til den 3. udstilling, som til den første. Det er vigtigt at der i Biblioteket er et ejerskab, en gruppe der tager særligt hånd om den ankommende udstilling. Der er helt klart et større ejerskab til den udstilling, som man selv har været del af at udvikle koncept og ide til.

Der er også en overvejelse om momentum og timing i forhold til åbningstidspunkt og afviklingstidspunkt for en udstilling. Man kan fx ikke afholde fernisering i sommermånederne, der kommer ikke publikum til det, men til gengæld har de fleste publikummer god tid til at fordybe sig i udstillingen og får muligvis en dybere oplevelse.

Publikums opmærksomhed - Vi oplevede også at udstillingerne ikke måtte komme for tæt på hinanden i tid, for så blev brugerne mindre opmærksomme og nysgerrige. Hvis forventningen er at alle publikummer skal bruge lang tid på installationen, så er det problematisk at fange publikums opmærksomhed over længere tid. Hvis man forventer at vi fanger en del af publikum i længere tid og andre lægger mærke til installationen men bevæger sig videre til deres egne handlinger på Biblioteket, så har det været uproblematisk. Det er svært ikke at ville fange, bevæge og interagere med enhver, men at tillade et naturligt spektra af interesse at finde sted. Vi lykkes bedst at nå dem der er forberedt, de brugte som regel længere tid.

Næste gang vi arbejder på denne måde vil vi bruge mere tid til at formidle før og efter oplevelsen. Man kunne have bogklubber og events der fører op til de udstillinger som kommer, så at de arrangement man så laver fungerer endnu bedre, og måske får man samtidigt groet en naturlig tilslutning af frivillige og ildsjæle for de tematikker man vælger at sætte på sin kunstneriske kalender for det kommende år. På denne måde vil brugerne få en reel forventning om og indflydelse på, hvad de kan få for oplevelser på biblioteket.

Brugerobservationer – Det er et problem i at finde tiden til at lave brugerobservationer. Vi mener at der i større projekter over flere år opstår en form for "fartblindhed" hvor vi ikke kan være helt neutrale i hvad vi observerer, vores agenda er stærk og vores forforventning er stærk. Vi prøvede flere forskellige tilgange til at indsamle data om brugernes oplevelser (se bilag om *erfaringer med publikum*), og de alle kom lidt til kort, samtidigt med at de samlet set alligevel gav et godt nok perspektiv. Vi vil på det stærkeste anbefale at bruge en ekstern evaluators: Det koster minimum 50-60.000kr og så øger det efter hvor generaliserbart

materialet skal være og hvor repræsentativt det skal være for projektet og dets resultater som helhed.

Vi kan konkludere at der har været brug for ekstern evaluering.

Hvad er den samlede vurdering af projektets succes/ hvad var succeskriterierne?

Overordnet var projektet en succes da projektet producerede tre eksempler på litteraturformidling ud fra følgende værdier:

Rumlighed

Vi havde succes med at skabe en rumlighed, da alle de tre installationer fyldte rummet ud på de tre biblioteker. Installationerne skabte rum som publikum kunne opleve med deres sanser. Særligt installationen "Utopia" levede op til det rumlige aspekt af at arbejde installatorisk.

Installationen "To be or not to be" gav brugerne mulighed at bevæge sig rundt mellem installationens forskellige dele, og på denne måde forholde sig til bibliotekets rum kropsligt.

Installationen Ulysses udfoldede et rummeligt aspekt da den knyttede installationens hovedelement sammen med bibliotekets klassifikationssystem, ved hjælp af en række sætninger der "faldt ned" på gulvet og spredte sig ud til hylderne på biblioteket, hvor installationens lyd-elementer var placerede rundt omkring på hylderne.

(se mere i projektets udgivelse: Det Litterære Udstillingshus)

Synlighed

Vi havde stor succes med at skabe synlighed.

Der er mulighed for at læse mere i bilaget med de opsamlede brugerobservationer "*bilag med erfaringer med publikum*".

Installationerne havde stor volumen, de var centralt placerede og imødekom brugeren med en mangfoldighed oplevelses-dimension.

(se også mere i projektets udgivelse: Det Litterære Udstillingshus)

Tro mod grundidé uanset skalering

Der er et ubetinget ja vi havde succes med dette. Successen kom sig af den tætte samskabelses-proces.

Vi har beskrevet dette aspekt særligt godt i projektets udgivelse: Det Litterære Udstillingshus.

Kan turnere mellem vidt forskellige biblioteksrum (og forskellige demografi)

Det lykkedes til fulde at skabe 3 installationer og udstillinger, og sende dem rundt til de tre biblioteker.

Det gik ikke i stykker. Der er få små lappe ting som følge af turneen. Et større budget ville kunne skabe mere robuste pakningsløsning (trækasser) men i dette projekt klarede produkterne det fint.

Vi lykkedes også med at skabe plads til de tre installationer, i de omgange de skulle opbevares, hvilket var en uventet problematik. I dag står det klart hvor meget plads der skal til opbevaring, samt at opbevaring er nødvendigt, da det er bedst at have Biblioteks-rummene tomme mellem de forskellige installationer så de ikke kommer for tæt på hinanden i tid.

Størrelsen af installationerne som vi har brug for, til at skabe dette format og denne type synlighed, kræver størrelse og plads i rummene.

Fremover vil vi kræve at der skal laves 3D-skala-modeller. Det giver forståelse af hvilke problematikker som forekommer i opstilling, fragt og opbevaring. Dette kræver tid og koster penge, men denne investering vil vi absolut anbefale.

(skalamodellerne, kan også fungere som et kommunikationsværktøj).

(se mere i projektets udgivelse: Det Litterære Udstillingshus)

Besøgende bruger tid på at se udstillingerne

Vi henviser til bilag om brugerobservationer, *bilag om erfaringer med publikum*.

(se mere i projektets udgivelse: Det Litterære Udstillingshus)

Formål

Vi mener også at vi til fulde har levet op til projektets formål:

Projektet har bidraget til bibliotekernes gentænkning af litteraturtilbud med hjælp af eksperimenter med museale strategier i forløb, der resulterede i et nyt format.

I dag får vi gentagne efterspørgsler efter mere. Hvornår kommer den næste installation?

Forventningerne om at bruge dette nye litteraturformidlingsformat, er opstået på de tre biblioteker, men også rundt omkring i landet. Kolleger forventer og har en ide om en ny måde at arbejde med litteraturformidling.

Ordet "installation" er blevet til del af bibliotekernes vokabular, og er et format som vi bruger i vores formidling og i faglige formidlingsdiskussioner mellem kollegaer på de 3 biblioteker. Det er ikke længere et fremmedord.

Vi lavede nogle velkvalificerede eksperimenter med; at arbejde med litterære

koncepter, installatoriske koncepter, at arbejde med samskabelse eksperimentelt (med sparring med de kunstneriske partners).

Et resultat er også at andre eksperimenter opstod i kølvandet, ikke bare i nye projekter, nye installationer, men også en eksperimenterende måde at arbejde med formidlingen omkring installationerne.

I installationerne og udstillingerne lykkedes vi med at synliggøre litteraturen som vedkommende for alle besøgende via metodisk arbejde med kuratering, formidling og rumlighed.

De tilknyttede materialer, fysiske og digitale blev hurtigt udlånt og med reserveringskø, læseklubber opstod spontant (uden at vi satte dem i gang). Publikum udviste særlig interesse i emnerne og mødte op til alle arrangementer.

For eksempel oplevede en børnebibliotekar at vedkommende måtte forklare for et barn og en mor hvad Utopia er, noget man måske ikke normalt skal forklare den målgruppe, og diskussionen blev spændende.

Vi har arbejdet hårdt med formidlingen, med en insisteren på at brugeren skal kunne forstå og opleve noget dybere her. Bibliotekerne skal ikke kun formidle selvforklarende fastelavnsbøger til fastlavn.

Har projektet haft den forventede relevans for målgruppen?

Den relevans vi i projektet forventede var at give en litterær oplevelse til alle der kom på biblioteket i de perioder som udstillingerne varede.

Overordnet kan vi konkludere at projektets tiltag har haft en stor relevans og det var hvad vi forventede.

Installationerne har nået publikum på forskellig måde, og rummene har spillet en aktiv rolle. De installationer der har haft størst succes på dette punkt, har haft et klart forklaringslag (en udstillingspædagogik) vi arbejdede ikke i starten med at skrive skilte og forklare hvad publikum kiggede på. Dette var for at give publikum en mulighed at få en overraskelse, på den måde som museer kan fravælge at forklare mange af de installationer som de har, for at skabe en effekt hos publikum. Vi måtte desværre ændre vores strategi da dette ikke fungerede helt efter intentionen i biblioteksrummet.

I øvrigt ønsker vi at invitere læseren til at gennemgå *bilaget om opsamling af erfaringer med publikum*.

Hvilke erfaringer har I gjort jer i forbindelse med projektets samarbejdsrelationer?

Da vi i dette projekt har haft mange forskellige typer af samarbejdsrelationer vælger vi her at italesætte og fortælle om de største. Diskussionen i det følgende bliver delt op i de forskellige typer af samarbejder der har været i projektet.

Samarbejde med de kunstneriske partners:

Vi har gjort os erfaringer med hvilken slags kontrakter der fungerer og ikke mindst hvilke dele af kontrakterne som ikke fungerede. Vi har gjort os erfaringer om at i samarbejdet med kunstneriske partnere som går fra at være medskabende til at være leverandør, så kan der opstå problemer omkring ejerskab, ansvar og roller. Forandring af rollerne i processen kan skabe problemer særligt for de kunstneriske partnere der måske ikke har erfaring med ikke altid at eje deres produkt men sælge det og opgive ejerskabet til køberen.

Vi erfarede at kunstneriske partnere kunne finde på at komme ud på Bibliotekerne uforberedt for at bestemme hvor installationerne skal stå og blande sig i beslutninger som egentlig ligger suverænt hos køberen (Biblioteket).

Kunstnerne arbejdede på meget forskellige måder, derfor måtte vi udvikle meget forskellige samarbejdsformer. Vi havde de 45 unge frivillige på Statens Museum for Kunst, et mini-firma med to kunstnere og til sidst; to konsulenter (designere/scenografer kun til koncept udvikling).

I samarbejdet voksede vores rolle som bygherre frem, den var ikke tydelig for os før efter byggefasen. Hvis vi havde påtaget os denne rolle tydeligere ville det forenklet den senere del af samarbejdet.

Gennem hele samarbejdet blev vores ideer og vores vaner positivt skubbet til. For de produkter, den formidling og de resultater vi står med i dag, var samarbejdet uvurderligt.

Vores ideer om hvordan man laver bevægelsen fra litterært værk til installatorisk udtryk blev løftet, kvalificeret og gennemarbejdet både ved de positive faglige diskussioner i samarbejdet, men også ved at alle partnere blev nødt til at lægge en del udtalt viden på bordet og italesætte. En hel del ting vi tog for givet da vi startede, blev smidt ud og genskabt i nye former.

Samarbejdet med de kunstneriske partnere har givet os en stor indsigt i at arbejde med installationer. Det kræver en særlig faglighed som de har bidraget med.

Samarbejdet gjorde os bevidste om, hvor vigtige de litterære koncepter Bibliotekerne udviklede var og vi er blevet gode til at lave dem (at indse hvad de skal indeholde).

De kunstneriske partnere rykkede ved vores forståelse af publikum og hvordan man

kan interagere med dem. Vi fik nye ideer til formidling og brug af rum. Til gengæld blev de kunstneriske partnere mere effektive i at skabe de oplevelser for publikum som de ønskede, ved at lytte til vores viden om vores publikum. Samarbejdet tydeliggjorde hvor vigtigt det er at lytte til og skabe plads for begge parter ekspertise. Vores forskellige erfaringer og kontekster skal italesættes og bruges konstruktivt og kan ikke fejles under gulvtæppet. Det tager tid. Denne tid erfarer vi, er en nødvendighed for succes.

Samarbejdsrelationer mellem bibliotekerne.

Den første udfordring vi mødte, særligt i de første 6-8 måneder af projektet, var at vi brugte samme ord, men talte om forskellige ting. Vores erfaring er at vi var nødt til at investere tid i at udvikle en fælles diskurs

Vores samarbejde har fungeret rigtigt godt. Med det mener vi; at vi har gået igennem alle slags problemer og stadig er her og vil arbejde sammen igen, både på et ledelsesmæssigt plan, projektledermæssigt plan og på et organisatorisk plan. Vi kan nu se at de investeringer der fik samarbejdet op at stå var: mange møder, god tid til opstart af projekt, samskabelsesprocessen hvor alle deltagere fik lov at være med i starten og vi tog hånd om emner som: Hvad er litteratur? Hvad er installationer? Hvilke værdier skal projektet udfolde og hvile på?

Skype-møder er IKKE nok! De personlige regelmæssige møder har været afgørende. På møderne er der blevet skabt en fælles vilje og et fælles mål. Møderne har været den platform hvorpå vi har arbejdet med at få en fælles forståelse af hvad vi skal. På disse møder har vi, til at starte med ubevidst, senere bevidst, arbejdet med at skabe plads til forskellighed, og arbejdet med respekt. At både være lyttende og talende.

Udover at skabe en fælles diskurs og et rum for samarbejde, har vi forholdt os aktivt til at have forskellige organisationer, forskellig ledelse og forskellig kontakt til vores ledelse, forskellige arbejdsgange og forskellige tempi i de forskellige biblioteker.

Det har været udfordrende at vi ikke har nogle fælles opbevaringssteder, hverken et virtuelt rum eller et fysisk rum. Hver kommune har deres regler om hvilke virtuelle værktøjer man absolut ikke må bruge, samt murer og lukkede systemer som gør at man ikke kan dele og tilgå en mappe på tværs af kommunerne. Det ville være godt hvis man i et flerårigt projekt som dette kunne få tildelt et opbevaringssted online via udviklingspuljen, som kun deltagerne havde tilgang til, hvor man kunne lægge billeder, tekster og dokumenter op, og allerhelst kunne samtidigt samarbejde i disse dokumenter på tværs af kommunegrænser, i stil med googledrive (hvilket fx Helsingør kommune ikke tillader brug af på deres hardware). En anden gang vil vi udpege et af de tre bibliotekers mødelokaler til at blive projektrum, for et så stort

projekt som dette, og tillade at der hænger plakater og arbejdskitser, tidsplaner og lignende på væggene, så alle der holder møde derinde samtidigt får et lille indblik i hvordan projektet skrider frem.

Vi skrev i ansøgningen at vi skulle være to projektgruppemedlemmer fra hvert Bibliotek. Vi endte op med at være mange mange flere, til tider omkring 10 projektgruppedeltagere og udover dette blev der lagt tid og kræfter i projektet fra alle afdelinger og arbejdsgrupper i huset, for at dette gav mest mening, med en indsats på størrelse af dette projekt.

Denne store involvering af deltagere i omgang i Bibliotekerne har gjort at vi i projektledelsen har haft en vigtig opgave i at oversætte projektets ideer til arbejdsopgaver for at disse skulle give mening for dem der i perioder var tilknyttet projektet.

(se mere i projektets udgivelse: Det Litterære Udstillingshus)

Var projektet anstrengelserne værd? – hvorfor/ hvorfor ikke?

Ja

Det har været meningsfuldt at arbejde med den kunstneriske tilgang til litteraturformidling. Det har været alle anstrengelserne værd at Slots-og Kulturstyrelsen har satset på at eksperimentere med et format som vi mener mangler i litteraturformidlingen, det installatoriske, det museale og det æstetiske. At arbejde med transformationen fra en bibliotekspædagogik til formidling med metoder fra; teater-, producent- og den kurterende faglighed, har været alle anstrengelserne værd. At være med til at tage selve springet fra at være "bare" formidlende til at sætte dagsorden og være producerende som bibliotek, har også været anstrengelserne værd.

Det har været anstrengelserne værd at have en tidsramme der strakte sig over tre år, så der var plads til fordybelsen og forankringen i hele vores organisationer og stå med et vel gennemarbejdet produkt i sidste ende.

At have skabt al den gode opmærksomhed i biblioteksverden, og blive mødt med så meget interesse har været anstrengelserne værd.

Vi valgte værker som har markeret sig i litteraturhistorien, og har skabt diskussion, debat og forholdt sig filosofisk til samfundet og verden, det har det givet stor mening at arbejde i dybden med dem. Dette har i tillæg gjort mødet med brugeren endnu mere spændende. Både brugere og kollegaer har kunnet finde inspiration og

med nemhed kunnet genkende en stor og stærk fortælling i udstillingerne og installationerne som de har kunnet opleve, relatere til eller forstå.

Møderne med publikum omkring litteraturen har været anstrengelserne værd. At formidle noget vi kunnet gå så i dybden med og været producenter af, har gjort formidlingen og publikums oplevelse løftet.

Den store taknemlighed vi er blevet mødt med på indholdssiden af installationerne har været anstrengelserne værd.

Alle de personlige møder og samtaler med vores publikum, også med de undrende og de kritiske (over lyd) har været ufatteligt givende. Når vi insisterer på at formidle indholdet, så har publikum, uanset udgangspunkt, gået tilfredse derfra. Det har været en stor gave i dette projekt.

Hvad er de vigtigste grunde til, at projektet kunne (ikke kunne) nå sine mål?

Projektet opnåede sine mål. Her er nogle af grundene:

De store ambitioner i projektet har løftet arbejdet og dermed løftet selve projektet igen.

Der har været stærk opbakning fra ledelse og fra organisationerne. Eksempel på dette er at vi fik øget vores antal deltagere, selvom dette kun øgede egenfinansieringen.

Det faktum at projektet har haft en kompetent projektledelse, der har erfaring i projektarbejde, erfaring i at arbejde med installationer og store udstillinger der fylder store rum, har gjort at projektet kunne nå sine mål og holde tidsrammerne. Projektledelsen fungerede som en paraply og skabte synergi og symbiose, og på denne måde fik de mange led og dele i projektet til at hænge sammen, var faktorer der gjorde at projektet kunne nå sine mål.

Udarbejdelse af fælles værdisæt, en dybdegående samskabelsesproces, som mange forskellige fagligheder fik plads til at byde ind, gjorde at projektet kunne nå sine mål. Et professionelt og godt samarbejds miljø mellem de tre biblioteker løftede projektet og skabte en god grobund for den faglige diskussion og en stabilitet der kunne rumme den kvalificerende uenighed og forskellighed. Dette gjorde at projektet kunne nå sine mål.

Der blev indhentet ekstra finansiering til to af installationerne, dette gjorde at projektet kunne nå sine mål.

Den robuste viden der opstod i flerfagligheden, gjorde at projektet kunne nå sine mål.

Hvad kunne være gjort bedre i projektet?

Næste store projekt skal have en person der arbejder på al kommunikation til hele projektet.

Det ville have været godt at haft et fysisk og digitalt projektrum som stod til rådighed i hele projektet.

Det ville have været spændende at have indtænkt at arbejde med de litterære værker med publikum som en form for teaser, en forberedelse for publikum, før udstillingerne kommer.

Hvilke af projektets erfaringer videreføres i andre sammenhænge?

Vi er i opstarten på 2 nye projekter, støttet af Slots- og Kulturstyrelsen, der fører erfaringerne videre.

De tre biblioteker arbejder med installationer, bruger begrebet 'installationer'.

De proceserfaringer vi gjort os, tager vi med os.

Vores litterære konceptarbejde tager vi med os i al litterær formidlingsarbejde fremover.

Vi viderefører vores erfaringer med at arbejde med arrangementer omkring en udstilling, til den plan der laves på de tre biblioteker for at skabe synergi mellem projekter, udstillinger, arrangementer og events.

Erfaringen med hvor svært det er at arbejde med lyd i rummet (der skal være høretelefoner) tager vi med os.

Udstillingspædagogikken skal udformes til hver større udstilling, der må gerne være forklaringer i et bibliotek.

Der kan læses mere om hvilke erfaringer fra projektet som vi arbejder videre med og anbefaler andre at forholde sig til i udgivelsen: Det Litterære Udstillingshus

Kan projektet duplikeres af andre? –hvorfor/hvorfor ikke?

Ja.

Fordi vi skabte en bog med opskrifter og opsamlede erfaringer til andre biblioteker og vi muliggør at andre kan leje installationerne meget billigt i året efter vores første turne.

Vi har også banet vejen for at andre biblioteker kan gå i gang med at arbejde i rummet med deres formidling, ved at gå forud og skabe synlighed omkring hvad vi eksperimenterede med. Vi har haft 20-30 biblioteksledere med på tur til de tre

installationerne. Vi har formidlet det på Slots- og Kulturstyrelsens litteraturkonference.

Vi planlægger at invitere 6 nye biblioteker med i vores næste projekt, hvor vi arbejder med litterære installationer i rummet med brug af ny teknologi.

Formidling: den menneskelige dimension

De litterære installationer kan ikke stå alene. Projektet har tydeliggjort, at vi - selv med involvering af stærke scenografiske og installatoriske kræfter - arbejder i et radikalt andet rum end museer og teatre. Installationerne i biblioteksrummet skaber en total kropslig og sanselig oplevelse, men de kan ikke helt stå for sig selv, på samme måde som fx i museets *white cube*.

Derfor er det i biblioteksrummet som installatorisk rum afgørende med en ekstra dimension: den menneskelige.

Den formidlingsmæssige kompetence på biblioteket kan være den understøttende faktor der støtter koblingen mellem litteraturen og det installatoriske, og være det der understøtter installationens potentiale for at give en dyb og sanselig oplevelse.

Den personlige *oplevelses-formidler* evner i mødet med publikum at skabe forståelse for både værk og installation, men også hensigt og formål med denne type formidling. Den personlige formidler har **tid** til at tale med publikum, er **forberedt** og aktiv **opsøgende** over for det publikum, der befinder sig i eller omkring installationen. I projektet bestod den personlige formidling fx i både skemalagte og spontane rundvisninger i og omkring installationen, spontane samtaler om udstillingens emner, baggrund og form og det opsøgende møde med publikum og viljen til at gå ind i også kritiske og undrende spørgsmål til installationen. Særligt rundvisningerne viste sig som effektive ift. at åbne installationerne og deres fortællinger for publikum og give en god fordybelse. Dette giver anledning til at ny refleksion, som kunne være vigtig at afprøve: hvor meget vil den personlige formidling kunne i forbindelse med andre, også mindre, udstillinger?

Understøttende formidlingsmateriale

Den personlige formidler skal klædes på til rollen og føle sig som med-afsender på installationen. I projektet var især fælles personalemøder, interne rundvisninger og rundvisningsmanualer vigtige for bibliotekets medarbejdere. Supplerende formidlingsmateriale (foldere, aviser, små gaver etc.) til publikum, kan designes til at understøtte den personlige formidling bedst muligt. Det kan fx være nemmere at være opsøgende, når man har noget konkret med i hånden at tilbyde publikum.

Formidlingsmaterialets udformning og funktion kan understøtte, at det føles mere som en positivt overraskende gave end som påtrængende reklame.

Ligesom man generelt er klædt bedre på som personlig formidler, når man kan henvise til foldere, rundvisninger, arrangementer, foredrag og udstillinger af relateret materiale.

Formidlingen på gulvet kan løfte udstillinger, men kræver stor indsats af alle - i form af tidsressourcer i publikumsbetjeningen og forberedelse.

For at se et ekstensivt billedmateriale:

<https://docs.google.com/presentation/d/197WyFmNxnjLktTrg96p2v85M41FnP3v1-YpTp3Pq7As/edit?usp=sharing>

For bestilling af bogen om projektet: "Det Litterære Udstillingshus":

Heidi Dahl

Biblioteket Frederiksberg

Tlf: 26193192

E-mail: heda04@frederiksberg.dk

Af hjertet tak for din opmærksomhed!

Hvis der opstår spørgsmål eller ideer modtages disse med glæde:

Jenni Saunte

Biblioteket Frederiksberg

Tlf: 30280517

E-mail: jesa03@frederiksberg.dk

Bilag 1

Erfaringer med

publikum

Opsamling af erfaringer med publikum

- opsamlende konklusion på brugerobservationer

I dette bilag kan der læses en opsamling af erfaringer med publikum på Bibliotekerne i møder med de tre installationer og udstillinger: Ulysses, TO BE OR NOT TO BE og Utopia i Albertslund, Helsingør og Frederiksberg. Først beskrives der hvilke slags data vi indsamlet og derefter trækkes der konklusioner på de succeskriterier og formål projektet sigtet mod: synlighed i rum, brug af tid, samt vedkommenhed.

Typer af data

Kvantitative og kvalitative data:

Seks fokuserede og strukturerede observationer af udstillingerne på turnélokalteterne. Antallet af observationer pr. sted: 55-150 = 330-1050 observationer

Kvalitative data:

Løbende observationer af alle udstillinger i hele perioden på alle lokaliteter.

Undersøgelsesmetoder:

- spørgeskema med fem reflekterende spørgsmål til publikum blev besvaret af i ca. 40 besøgende
- internt undersøgelseskema til kollegaer, som kunne skrive, når de observerede hvordan publikum interagerede med installationen
- uformelle interviews med publikum der brugte tid på installationen
- publikumsobservationer på de tre biblioteker under turnéperioden

Hvordan var udstillingernes synlighed?

UTOPIA

Utopia-installationen består af en central arbejdsstation med syv bogtårne, et arbejdsbord med forskellige remedier, seks radioer i reolerne med lyd, plakater på alle vertikale flader og en gratis udstillingsavis.

- **Albertslund**

Udstillingen registreres af alle i Albertslund: den er placeret centralt i hovedrummet og kommenteres også i Ekspeditionen af dem, der kun kommer i et hurtigt ærinde. Kollegaer i Albertslund skaber interaktion med udstillingen ved at være meget aktivt opsøgende.

Udstillingen er altså "ikke til at komme uden om" som ønsket, men for nogle skyldes det især lydsiden, som får en del kritiske kommentarer.

En del (7 registrerede i udstillingsperioden) kommer op på biblioteket i Albertslund, fordi de har set reklame for udstillingen – uden at have været en stærkt fokuseret indsats, er synligheden i presse/byrum altså også sket.

- **Helsingør**
I Helsingør er udstillingen placeret på 3. sal i Fakta, og er derfor ikke umiddelbart synlig, når man kommer ind i receptionen på Kulturværftet. Til gengæld spreder de mange plakater udstillingen ud over andre arealer (trappeopgang, elevator, toiletter m.m.).
- **Frederiksberg**
Synlighed må konstateres at være vellykket på Frederiksberg, bl.a. takket være placeringen: stort set alle bemærker udstillingen (=kigger på den).
Synlighed lykkes også pga. udstillingens æstetiske karakter: Det giver anledning til kommentarer som "KUNST", "imponerende", "utroligt" – eller modsat: "sjusk". Formentlig fordi udtrykket og hele installationen udfordrer forventningen til biblioteksrummet og er så relativt anderledes.

TO BE OR NOT TO BE

Udstillingen bestod af 9 store installationer. Tekst og kulturhistorisk kontekst var vægtet højt. Tekstplancher på dansk og engelsk var designet som integreret del af hver installationsdel.

- **Helsingør**
Stort set alle publikummer har registreret udstillingen.
Det skyldes volumen, antal elementer og placeringer:
Udstillingens installationer var placeret med 1 i Foyer og 4 på hver af de to øverste etager. På trods af spredning over 3 etager havde udstillingen tydelig sammenhæng, hvilket antagelig skyldes, at den oprindeligt var scenograferet til denne lokalitet.
- **Frederiksberg**
Alle publikummer har registreret udstillingen.
Det skyldes placeringen af 2 ud af 9 elementer i selve bibliotekets hovedindgang.
Synligheden af de øvrige elementer var tydelig for publikummer med ærinde i 'Hovedudlånsalen', hvor 2 element stod og yderligere 2 var placeret i siderummene.
De resterende 3 elementer stod i tilbygningen i underetagen i Musik, hvis indretning ikke gav mulighed for at samle elementerne og dels betød lang afstand til elementerne i en anden bygning.
- **Albertslund**
Stort set alle publikummer har registreret udstillingen.
Det skyldes primært placeringen af 5 ud af 9 elementer på bibliotekets torv, som er hovedfordelingszone. Adgang til børnebiblioteket sker også her.

ULYSSES

Ulysses-installationen består af en visuel del og en lydlig del i form af højtalere, hvor forskellige scener fra bogen bliver fortolket.

Den visuelle del har næsten udelukkende fået positive kommentarer, men så snart der er lyde på biblioteket, kan vi opleve en tendens til, at publikum oplever det som en forstyrrelse.

- **Frederiksberg**

En del af formålene og succeskriterierne var, at installationerne skulle "råbe højt", være uundgåelige og række ud efter publikum. Ulysses på Frederiksberg blev placeret midt i udlånsalen og var således uundgåelig for publikum, når de kom ind i biblioteket. Den lydige del af installationen skabte ligeledes opmærksomhed, idet højtalere blev igangsat via bevægelsessensorer, således at publikum ikke kunne undgå at blive mødt af lyden, da de nærmede sig en lydinstallation.

Kommentarer fra publikum:

"Meget flot og synlig udstilling, jeg fik næsten tårer i øjnene, fordi det er Ulysses, som jeg elsker"

- **Albertslund**

Ulysses på Albertslund havde en god synlighed, idet den var centralt placeret midt på en slags markedsplads, hvor publikum er vant til, at der foregår forskellige ting.

- **Helsingør**

Ulysses i Helsingør skulle kæmpe lidt mere for synligheden, idet den var placeret på anden sal, mellem reolerne i fiktionsafdelingen. Publikum skulle derfor "lede" lidt efter installationen.

Til gengæld var der udstillet relateret materiale i samme visuelle udtryk som resten af installationen, lige når man som publikum kom ind på etagen.

Hvordan var publikums brug af tid i udstillingerne?

De strukturerede observationer viser fire typer af 'tidsforbrug' i udstillingerne:

- passage igennem eller langs udstillingen: op til 20 sekunder
- ophold med hurtig scanning i udstillingen: op til 5 minutter
- nysgerrig orientering i udstillingen: 6-29 minutter
- fordybelse i udstillingen: 30-90 minutter

Opsamlingen af observationerne viser følgende fordeling:

35% passage

45% scanning

15% nysgerrig

5% fordybelse

Dvs. at baseret på de besøgende, hvis adfærd og respons er dokumenteret gennem vores strukturerede observationer, så stoppede 1/3 ikke op ved udstillingen, men fortsætter gennem lokalet, mens 1/5 af de besøgende har brugt god tid, dvs. over 5 minutter og op til 1,5 timer. Det skal sættes over for, at en gæst på et kunstmuseum i gennemsnit bruger 5

sekunder på et værk¹.

2/3 af vores observerede publikum har gjort ophold af varierende længde.

Hvis vi korrigerer for anvendt tid gennem rundvisninger, læseklubber og arrangementer forskydes billedet imidlertid, så andelen af besøgende med tidsforbrug over 6 minutter øges.

Vi havde mange rundvisninger. Den tid, en rundvisning tog, afhang naturligvis af hvilken udstilling, der var tale om. To Be Or Not To Be, som omfangsmæssigt var den største, tog ca. 45 minutter at formidle mundtligt.

Vi har ikke nogen evidens for, om der har været sammenfald mellem publikum, der ved vores observationer ligger i gruppen, der blot passerer igennem, og så et publikum som ved en anden lejlighed har deltaget i fx. en rundvisning.

Hvordan var udstillingerne vedkommende?

Når vi taler om, hvordan udstillingerne har været vedkommende for publikum, så mener vi om, hvorvidt de har talt til publikum. Og for at kunne vide det, skal vi kunne registrere en reaktion eller en handling.

Vi vælger at nævne følgende:

- læsekredse: vi ved, at brugerne spontant selv oprettede flere læsekredse omkring Ulysses og Shakespeare
- udlån af de tre værker: øget udlån på alle bibliotekerne
- ferniseringer: nogle af ferniseringerne var tilløbsstykker, fx. To Be Or Not To Be og Ulysses
- arrangementer: der var stor interesse for alle events med direkte kobling, fx. litterære vandringer på Bloomsday (relateret til James Joyce; Ulysses)
- rundvisninger: ubetinget positiv feedback, samt godt fremmøde
- Uformel dialog mellem publikum og medarbejder i udstillinger: ditto
- Spontane samtaler mellem publikum om udstillingerne
- Uformelle interviews

På baggrund af disse konstaterede reaktioner og handlinger hos publikum konkluderer vi, at udstillingerne har været vedkommende.

Personlig formidling

Det er en erfaring, at den personlige formidling har været et vigtigt supplement til oplevelsen hos publikum. Når vi har skabt yderligere forklaringer og beskrivelse af værkerne/installationerne, observerede vi en større fordybelse hos publikum. Den personlige formidling bygger bro ved at koble den fysiske udstilling til det litterære værk og bidrager derved til, at udstillingens relevans forøges.

¹ Moesgaard gennemførte målinger i scenograferet rum med fakta podcasting og genstande: max. tiden blev 1 minut 20 sekunder. Kilde: MiD